

Citation style

Juhászová, Tereza: Rezension über: John R. Lampe / Ulf Brunnbauer (eds.), *The Routledge Handbook of Balkan and Southeast European History*, London / New York: Routledge, Taylor & Francis Group, 2021, in: *Slovanský přehled*, 107 (2021), 2, S. 534-537, <https://recensio-stag.lorax.syslab.com/r/e712016d6cb24a03b659dc371056c153>

copyright

This article may be downloaded and/or used within the private copying exemption. Any further use without permission of the rights owner shall be subject to legal licences (§§ 44a-63a UrhG / German Copyright Act).

John R. LAMPE – Ulf BRUNNBAUER (eds.),
The Routledge Handbook of Balkan and Southeast European History,
New York, Routledge 2021, 556 s.,
ISBN: 978-1-138-61308-9.

Kniha *The Routledge Handbook of Balkan and Southeast European History* patří do série historických příruček, které vydává nakladatelství Routledge s cílem poskytnout čtenářům přehlednou syntézu dějin vybraných teritorií.¹ Recenzovaný svazek se věnuje dějinám jihovýchodní Evropy od období raného novověku až do současnosti, z geografického hlediska pokrývá země bývalé Jugoslávie, dnešní Albánie, Bulharsko, Rumunsko a Řecko. Publikace je souborem krátkých odborných studií od široce uznávaných historiků, kteří se soustředili na různé aspekty dějin regionu a působí na univerzitách a výzkumných pracovištích jak v jihovýchodní Evropě, tak i v německém a anglosaském prostředí. Sborník editovali John R. Lampe a Ulf Brunnbauer, kteří jsou zkušenými autory mnoha odborných publikací. J. R. Lampe, emeritní profesor historie na Marylandské univerzitě, se zaměřuje především na ekonomický vývoj regionu, přičemž jeho předchozí knižní publikace se dočkaly vícero vydání.² U. Brunnbauer, který je ředitelem Leibniz-Institutu pro výzkum východní a jihovýchodní Evropy (IOS) v německém Řezně, se zabývá sociálními dějinami regionu a problematikou migrace.³

Hlavní motivací autorů k napsání tohoto sborníku byla snaha poskytnout studentům a vyučujícím v akademické sféře ucelenou publikaci k novodobému historickému vývoji oblasti jihovýchodní Evropy, k jejímž dějinám novější přehledová literatura chybí.⁴ Přitom se také pokusili zpřístupnit dějiny regionu zájemcům z řad

1 Srov. Włodzimierz BORODZIEJ – Stanislav HOLUBEC – Joachim von PUTTKAMER (eds.), *The Routledge History Handbook of Central and Eastern Europe in the Twentieth Century: Volume 1–3*, New York 2020–2021; Irina LIVEZEANU – Árpád von KLIMÓ (eds.), *The Routledge History Of East Central Europe Since 1700*, New York 2017.

2 John R. LAMPE, *Yugoslavia as History: Twice There Was a Country*, New York 1996 a 2000; Idem, *Balkans into Southeastern Europe*, New York 2006 a 2014; John R. LAMPE a Marvin R. JACKSON, *Balkan Economic History, 1550–1950: From Imperial Borderlands to Developing Nations*, Bloomington 1982.

3 Ulf BRUNNBAUER, *Globalizing Southeastern Europe. America, Emigrants and the State since the late 19th Century*, Lanham 2016; Idem, „Die sozialistische Lebensweise.“ *Ideologie, Gesellschaft, Familie und Politik in Bulgarien, 1944–1989*, Wien 2007; Ulf BRUNNBAUER – Hannes GRANDITS (eds.), *The Ambiguous Nation. Case Studies from Southeastern Europe in the 20th Century*, München 2013.

4 Srov. Leften Stavros STAVRIANOS, *The Balkans Since 1453*, New York 1958; z novějších děl představují ucelenější obraz zbavený stereotypů publikace od Marie-Janine CILIC, *The Great*

politiků i široké veřejnosti. Autoři zdůrazňují, že vývoj jihovýchodní Evropy byl a dodnes je výrazně ovlivněn zasahováním vnějších mocností do vnitřní politiky jednotlivých států regionu, z čehož místní obyvatelstvo jen zřídka profitovalo.⁵ Tento argument se průběžně v textech objevuje jako hlavní teze celé knihy.

Sborník je rozdělen do osmi chronologicky seřazených částí (Part I – VIII), které obsahují krátké kapitoly týkající se politického, sociálního a ekonomického vývoje států jihovýchodní Evropy ve vymezeném období. V úvodu ke každé části J. R. Lampe a U. Brunnbauer stručně představili její obsah a shrnuli zásadní historické události. Ambicí editorů nebylo sestavit podrobnou komparaci politického vývoje států v konkrétních obdobích, jednotlivé kapitoly se věnují především vybraným segmentům regionální historie dle specializace autorů. Kniha tak neobsahuje pouze „suchý“ popis historických událostí, ale poskytuje i vhled do témat, která jsou v podobném typu publikací méně častá, jako například genderová otázka,⁶ problematika eugeniky⁷ nebo urbánní historie.⁸

První část (Part I) je zaměřena na vývoj území pod habsburskou, osmanskou a benátskou nadvládou. Autoři, kteří přispěli do tohoto oddílu, rozebrali postupný vznik národních hnutí, přičemž upozornili na význam premoderní náboženské příslušnosti. Rozsáhlá druhá část (Part II) obsahující deset kapitol se podrobně věnuje budování národů a států jihovýchodní Evropy v „dlouhém“ 19. století. Třetí část (Part III) se zaměřila na balkánské války, první světovou válku a jejich dozvuky. Ve čtvrté části (Part IV) autoři analyzovali meziválečný vývoj nově nezávislých států Albánie, Bulharska, Jugoslávie, Rumunska a Řecka. Přitom zdůraznili počáteční snahy jednotlivých zemí o demokratizaci, které však záhy ustoupily autoritářským tendencím. Výjimečná je pátá část (Part V) s názvem *Ekonomiky a společnosti, 1878–1939*, která se odpoutává od většinového zaměření knihy na politické dějiny a soustředí se na méně frekventovaná témata ze sociálních a ekonomických dějin. Autoři se v této části snažili pokrýt různé přístupy ke zkoumání dějin jihovýchodní Evropy, což je nejen příjemné a osvěžující pro čtenáře, ale i inspirativní pro ty, kteří se v budoucnu chtějí dějinám regionu věnovat v akademické sféře. V šesté a sedmé části,

Cauldron: A History of Southeastern Europe, Cambridge 2019; a Ulf BRUNNBAUER – Klaus BUCHENAU, *Geschichte Südosteuropas*, Ditzingen 2018.

- 5 Kapitola 52: Klaus BUCHENAU, *From foreign intervention to European integration: Southeastern Europe since 1989*, s. 521.
- 6 Kapitola 21: Marijana KARDUM, *Interwar women's movements from the Little Entente to nationalism*, s. 223–230.
- 7 Kapitola 34: Marius TURDA, *Eugenics and race in Southeastern Europe*, s. 342–345.
- 8 Kapitola 35: Mary NEUBURGER, *Sofia and Plovdiv between the world wars*, s. 346–353.

kteřé popisují průběh druhé světové války v jihovýchodní Evropě a vznik poválečných režimů (Part VI), respektive vývoj států během studené války (Part VII), se pozornost opět obrací k politickým dějinám. Sedmá část (Part VII) je navíc rozšířena o příspěvky k sociálním (U. Brunnbauer) a ekonomickým dějinám (J. R. Lampe) v poválečném období. V závěrečné osmé části (Part VIII) se autoři krátce vyjadřili k vývoji jihovýchodní Evropy po roce 1989.

Kniha jako celek slouží především jako souhrnný studijní materiál k moderním dějinám jihovýchodní Evropy. Mnohdy komplikovaný vnitřní vývoj jednotlivých států je autory popsán velmi přehledně a srozumitelně. Vyzdvihla bych například kapitolu Keitha Browna o „makedonské otázce“ v letech 1878–1913⁹ nebo kapitolu Marie-Janine Calic o válkách v Jugoslávii v 90. letech 20. století.¹⁰ Tyto texty nepřinášejí pro odborníky nové přístupy ani neotvírají neotřelá témata, zato jsou užitečné pro studenty, kteří v této problematice nezřídka tápou. Současně kniha obsahuje kromě kapitol o politickém vývoji také teoretičtější zaměřené texty D. Mishkové o otázce národních identit¹¹ či B. Trencsényiho o obrazu národa, třídy a genderu.¹² Sborník dále nabízí zajímavé případové studie, které ocení odborníci na dějiny regionu. Za zmínku stojí analýza fungování osmanských institucí v Bosně od Leyly Amzi-Erdogdular¹³ či komparace textilního průmyslu na Balkáně od Jeleny Rafajlović a Johna R. Lampeho.¹⁴

Napříč celým sborníkem složeným z mnoha studií od mnoha autorů (47) lze pozorovat jistou, vcelku logickou nejednotnost, která však knihu spíše oživuje, než že by jí byla ke škodě. Tato neucelenost je nejmarkantnější především ve dvou po sobě následujících kapitolách o vzniku Jugoslávie z pohledu habsburských Jihoslovánů (od Roka Stergara) a z pohledu Srbska (od Dejana Djokiće).¹⁵ R. Stergar se tématu věnuje do hloubky, kromě politických dějin sleduje například kategorie

9 Kapitola 12: Keith BROWN, *The Macedonian question: asked and answered, 1878–1913*, s. 122–127.

10 Kapitola 51: Marie-Janine CALIC, *Yugoslavia's wars of succession 1991–1999*, s. 514–520.

11 Kapitola 5: Diana MISHKOVA, *Nineteenth-century national identities in the Balkans: evolution and contention*, s. 72–79.

12 Kapitola 20: Balázs TRENCSENYI, *Interwar ideas and images of nation, class, and gender*, s. 213–222.

13 Kapitola 4: Leyla AMZI-ERDOGDULAR, *Ottoman Bosnia and the Bosnian Muslims*, s. 42–49.

14 Kapitola 31: Jelena RAFAJLOVIĆ a John R. LAMPE, *Modern manufacture, state support, and foreign investment: comparing Balkan textile industries, 1878–1939*, s. 318–324.

15 Kapitola 18: Rok STERGAR, *Habsburg South Slavs in peace and war, 1912–1918*, s. 181–190, a kapitola 19: Dejan DJOKIĆ, *From Salonica to Belgrade: the emergence of Yugoslavia, 1917–1921*, s. 191–200.

identifikace Jihoslovánů v habsburské monarchii (národní, regionální, lokální) a využívá k tomu různé formy primárních zdrojů, například výňatky z deníků. Text je díky tomu čtivý a zajímavý, na druhou stranu však složitější na porozumění. Oproti tomu kapitola D. Djokiće zaměřená především na „vysokou“ politiku je více strohá, ale zároveň mnohem přehlednější a například pro studenty určitě srozumitelnější. Oba příklady demonstrují různé přístupy autorů ke zpracování jednotlivých témat, což sborník jako celek výrazně obohacuje.

Po formální stránce je kniha doplněna o historické i aktuální mapy, tabulky a podrobně zpracovaný rejstřík. Text sice není opatřen poznámkovým aparátem, ale každou kapitolu zakončuje seznam doporučené literatury převážně v anglickém, ale i v regionálních jazycích.

Kniha *The Routledge Handbook of Balkan and Southeast European History* je skvělou příručkou regionální historie pro studenty, veřejné pracovníky, pedagogy a zájemce z řad veřejnosti. Sborník může sloužit jako pomůcka při výuce a zdroj stručné a relevantní literatury od současných předních historiků. Odborníky z akademické sféry zaujmou spíše jen některé případové studie.¹⁶ Ambici stát se hojně využívanou příručkou při studiu dějin jihovýchodní Evropy bohužel může bránit vysoká cena (152 britských liber, tedy kolem 4 500 Kč za knihu v tvrdé vazbě), jejíž snížení lze očekávat až po možném budoucím vydání knihy v měkké vazbě. Přesto by se kniha měla rozhodně objevit ve vědeckých knihovnách zabývajících se moderními dějinami.

Tereza Juhászová

Marenglen KASMI,

Marrëdhëniet shqiptaro-gjermane në shekullin XX (1900–1945),

Tirana, Akademia e shkencave e Shqipërisë 2020, 572 s.,

ISBN 978-9928-339-02-7.

V minulém roce se albánská historiografie dočkala další obsáhlé studie o tématu albánsko-německých vztahů. Po publikaci Paskala Mila, odborníka na albánskou zahraniční politiku a její vývoj, z roku 2016 *Udhëkryqe shqiptaro-gjermane* (Albán-

16 Alternativní příručkou dějin jihovýchodní Evropy přístupnou spíše pro odborníky má být sedmidílná příručka *Handbuch zur Geschichte Südosteuropas*, kterou připravuje Leibniz-Institut pro výzkum východní a jihovýchodní Evropy se zapojením editorů i autorů této recenzované knihy.